

The Greek Review of Social Research

Vol 13 (1972)

13

Η διάρθρωσις της οικογενειακής εξουσίας και αι εκ του γάμου ικανοποιήσεις

Κωνσταντίνα Σαφιλίου-Rothschild

doi: [10.12681/grsr.494](https://doi.org/10.12681/grsr.494)

Copyright © 1972, Κωνσταντίνα Σαφιλίου-Rothschild

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Σαφιλίου-Rothschild K. (1972). Η διάρθρωσις της οικογενειακής εξουσίας και αι εκ του γάμου ικανοποιήσεις. *The Greek Review of Social Research*, 13, 92–100. <https://doi.org/10.12681/grsr.494>

ἡ διάρθρωσις τῆς οικογενειακῆς ἐξουσίας καὶ αἱ ἐκ τοῦ γάμου ικανοποιήσεις

ὑπό

Κωνσταντῖνας Σαφιλιού
- Rothschild

Τακτικῆς Καθηγητῆρας Κοινωνιολογίας,*
Wayne State University, Detroit,
Michigan, ΗΠΑ

*Ανατύπωσις ἐκ τοῦ
Journal of Marriage and the Family,
τόμ. XXIX, ἀριθμ. 2, Μάιος 1967

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ¹

Παρά τὸ ὅτι ἡ ἀγροτικὴ ἑλληνικὴ οἰκογένεια ἔχει γίνεαι ἀντικείμενον πολλῶν ἀνθρωπολογικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν ἀγροτικῶν μελετῶν ὑπὸ Γάλλων, Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν κοινωνιολόγων, καὶ παρὰ τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν ἀστικοποιήσεως κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ἡ ἀστικὴ ἑλληνικὴ οἰκογένεια οὐδέποτε ἀπασχόλησε τοὺς ἐρευνητάς.² Οὕτως ἡ παροῦσα ἐρευνα, ἡ ὁποία διενεργήθη κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1964, ἀντιπροσωπεύει τὴν πρώτην ἐπιστημονικὴν μελέτην περὶ τῆς ἀστικῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας.

Τὸ δείγμα συνίσταται ἐκ 250 κατὰ τύχην ἐπιλεγέντων ὑπᾶνδρων ζευγῶν Ἀθηναίων. Εἰς 133 περιπτώσεις ἡ συνέντευξις ἐγένετο μὲ τὴν σύζυγον καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους 117 περιπτώσεις μόνον μὲ τὸν σύζυγον. Τὰ πορίσματα τῆς μελέτης ταύτης συγκρίνονται πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἐρέυνης περὶ τῆς γαλλικῆς ἀστικῆς οἰκογενείας τῆς διενεργηθείσης ὑπὸ τῆς Andrée Michel ἐπὶ 550 κατὰ τύχην ἐπιλεγεισῶν οἰκογενειῶν. Πρὸς σύγκρισιν τῶν ἑλληνικῶν καὶ γαλλικῶν πορισμάτων, ἡ παροῦσα μελέτη ἐξετάζει μόνον τὰς ἀπαντήσεις τῶν γυναικῶν, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐρευναν δὲν ἐγένετο συνέντευξις μὲ τοὺς ἄρρενας.

Δύο μείζονες μεταβληταί, βασικαὶ διὰ τὴν κατανόησιν τῶν σχέσεων τῶν συζύγων καὶ τῆς δυναμικότητος αὐτῶν, τίθενται ἐντάθῃα ὑπὸ συζήτησιν: (α) ἡ διάρθρωσις τῆς ἀσκουμένης ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἐξουσίας, καὶ (β) αἱ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεις.

μεθοδολογία

*Ἡ ὕψη τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας ἐμελετήθη ἐπὶ τῇ βάσει ὀκτῶ ἀποφάσεων θεωρηθεισῶν ὡς τῶν πλέον σημαντικῶν ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ ἑλληνικὸν

* Ἡ Κωνσταντῖνα Σαφιλιού-Rothschild εἶναι Τακτικὴ Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας καὶ Διευθύντρια τοῦ Κέντρου Ἑρευνῶν ἐπὶ τῆς Οἰκογενείας εἰς τὸ Wayne State University ἐν Detroit, Michigan.

1. Ἡ συλλογὴ τῶν δεδομένων ἐπραγματοποιήθη δι' ἐπιχορηγήσεως ἐν μέρει ἐκ τοῦ Ἰδρύματος Foundation Fund for Research in Psychiatry, ἡ δὲ ἀνάλοσις αὐτῶν δι' ἐπιχορηγήσεως τοῦ National Institute for Mental Health. Παλαιότερα μορφή τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τοῦ Ἐκτοῦ Παγκοσμίου Κογκρέσσου Κοινωνιολογίας, εἰς Evian Γαλλίας, 4-11 Σεπτεμβρίου 1966.

2. Ἡ μόνη εἰδικὴ μελέτη ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς οἰκογενείας τῆς ὑπαίθρου εἶναι ἡ τοῦ J. K. Campbell, ἡ φέρουσα τὸν τίτλον *Honour, Family, and Patronage*, Oxford: Clarendon Press, 1964. Ἄλλαι μελέται, ὡς τῶν E. Friedl, *Vassilika, A Village in Modern Greece*, (New York: Holt, Rinehart, and Winston, 1962), Irwin T. Sanders, *Rainbow in the Rock* (Cambridge: Harvard University, 1962), καὶ τοῦ Henri Mendras, *Six Villages d'Epire* (UNESCO, Mission Report No. 11, 1961), ἠσχολήθησαν ἐν μέρει μόνον μὲ τὴν ἑλληνικὴν οἰκογένειαν τῆς ὑπαίθρου.

ΠΙΝΑΞ 1. Βαθμοί εξουσίας και στάδια οίκογενειακοῦ κύκλου

Βαθμοί εξουσίας	Στάδια οίκογενειακοῦ κύκλου						
	Νεόνυμφοί ἀνε τέκνων	Ἄτεκνα ζεύγη	Ζεύγη ἔχοντα τέκνα προσχολικῆς ἡλικίας	Ζεύγη ἔχοντα τέκνα σχολικῆς ἡλικίας	Ζεύγη ἔχοντα τέκνα ἐφηβικῆς ἡλικίας	Ζεύγη ἔχοντα ἐνήλικα τέκνα	Ζεύγη μόνα μετά τῆν ἀπομάκρυνσιν τῶν τέκνων
Ἑλλάς	3,08	2,92	2,87	2,67	2,55	2,62	2,46
Γαλλία	2,09	2,04	2,20	1,90	2,02	1,96	1,73

πολιτιστικὸν ἐπίπεδον.¹ Αἱ ἀποφάσεις αὐτὰ ἀναφέρονται εἰς (1) τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, (2) τὴν διαχείρισιν τῶν διαθεσίμων χρημάτων, (3) τὰς σχέσεις μετὰ τῶν πενθερῶν, (4) τὸν τρόπον διαθέσεως τοῦ ἐλευθεροῦ χρόνου, (5) τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων, (6) τὴν ἐπιλογὴν τῶν φίλων, (7) τὴν ἀγορὰν εἰδὼν ἱματισμοῦ δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν, καὶ (8) τὴν ἀγορὰν ἐπίπλων καὶ ἄλλων οἰκιακῶν σκευῶν.

Εἰς τοὺς ἐπιλεγέντας ἐτέθη ἡ ἀνοικτὴ ἐρώτησις, ὅπως π.χ. «ποίου ἡ γνώμη ἐπικρατεῖ συνήθως εἰς ἐκάστην τῶν ὡς ἄνω ἀποφάσεων;», καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπαντησῶν τῶν ἐγένετο σχετικὴ βαθμολογία ἀντιπροσωπεύουσα τὸν βαθμὸν τῆς ἀσκουμένης ὑπὸ ἐκάστου συζύγου εξουσίας.²

Εἰς τὴν γαλλικὴν μελέτην ὁ βαθμὸς τῆς εξουσίας ὑπελογίσθη ἐπὶ τῇ βάσει δέκα ἀποφάσεων (πέντε ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν ὅμοια πρὸς ἐκεῖνας τῆς ἐλληνικῆς μελέτης³), αἱ ὁποῖαι ἐθεωρήθησαν σημαντικαὶ διὰ τὴν γαλλικὴν οἰκογένειαν.

Πιθανὸν νὰ ἀμφισβητηθῇ ἂν τὰ πορίσματα τῶν δύο τούτων μελετῶν, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν βαθμὸν τῆς ἀσκουμένης εξουσίας, εἶναι δυνατόν νὰ συγκριθοῦν. Ἄς σημειωθῇ ἐν τούτοις ὅτι ἂν ἡ σύγκρισις ἀπολύτων ἀριθμῶν εἶναι ἀδύνατος, δὲν ὑφίσταται λόγος διὰ τὸν ὅποιον αἱ κατεθῶνσεις ἐγκύρων πρότυπων οἰκογενειακῆς εξουσίας νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ συγκριθοῦν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι αἱ «πολιτιστικῶς ἰσότητων» ἐρωτήσεις εἶναι ἐξ ἴσου ἔγκυροι, ἂν μὴ περισσότερον ἔγκυροι, ἀπὸ ταυτοσήμου ἐρω-

τήσεις, αἱ ὁποῖαι δυνατόν νὰ γίνουσι ἀφορμὴ πεπλανημένων συμπερασμάτων, ὅταν χρησιμοποιοῦνται εἰς πολιτιστικῶς διάφορον περιβάλλον.

Ἡ ἱκανοποίησις τῆς συζύγου ἐκ τῆς ἐγγάμου σχέσεως ἐμετρήθη διὰ μονάδος βασιζομένης ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς προερχομένης ἐκ: (1) τῆς κατανοήσεως ἐκ μέρου τοῦ συζύγου τῶν προβλημάτων τῆς συζύγου του, (2) τῆς τρυφερότητος τῆς ἐπιδεικνυομένης ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν σύζυγόν του, (3) τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου, καὶ (4) τῆς συγκριτικῆς ὑπὸ τῆς συζύγου θεωρήσεως τῶν προσωπικῶν συζυγικῶν σχέσεων τῆς πρὸς ἐκεῖνας τῶν φίλων καὶ συγγενῶν αὐτῆς.⁴ Εἰς τὴν γαλλικὴν μελέτην ἡ ἐπιτυγχανομένη ἱκανοποίησις ἐβασίσθη ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ἰδίων ἐρωτησέων ὡς εἰς τὴν ἐλληνικὴν.

πορίσματα

Ἑξουσία

Ἡ ἐπιρροή τῆς ἰδιομορφίας τοῦ χαρακτήρος τῶν συζύγων καὶ τὰ στάδια τοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου ἐξητάσθησαν, ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῶν μετὰ τὸν βαθμὸν τῆς οἰκογενειακῆς εξουσίας τῶν Ἑλλήνων καὶ Γάλλων συζύγων.

Ἡ οἰκογενειακὸς κύκλος. Εἰς τὴν Ἑλλάδα φαίνεται ὅτι γενικῶς ἡ εξουσία τοῦ συζύγου εἶναι μεγαλύτερη εἰς περιπτώσιν ἀτεκνίας, ἐνῶ μειοῦται μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τέκνων (Πίναξ 1). Ἡ τάσις αὕτη εἶναι ἀντίθετος πρὸς ἐκεῖνην τὴν παρατηρουμένην εἰς τὴν γαλλικὴν οἰκογένειαν⁵ (καὶ εἰς τὴν οἰκο-

1. Διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν πολιτιστικῶν λόγων διὰ τοὺς ὁποίους ἄλλαι ἀποφάσεις ἀπεκλείσθησαν, ἐνῶ συμπεριελήφθησαν αἱ ἐν λόγῳ ὀκτώ, βλέπε Robert O. Blood, Jr., Reuben Hill, Andrée Michel καὶ Constantina Safilios-Rothschild, «Comparative Analysis of Family Power Structure: Problems of Measurement and Interpretation», ἀνακοίνωσις γενομένη εἰς τὸ IX Διεθνὲς Σεμινάριον διὰ τὴν Ἑρευνὰν τῆς Οἰκογενείας, ἐν Τόκιῳ Ἰαπωνίας τὸν Σεπτέμβριον 1965.

2. Ὁ βαθμὸς 5 ἐδόθη εἰς τὴν ἀπάντησιν «ὁ σύζυγός μου» ἢ «πάντοτε ὁ σύζυγός μου», ὁ βαθμὸς 4 εἰς τὴν ἀπάντησιν «ὁ σύζυγός μου συχνότερα ἀπὸ μὲν», ὁ βαθμὸς 3 εἰς τὴν ἀπάντησιν «μαζὶ ἀποφασίζουμε», ὁ βαθμὸς 2 εἰς τὴν ἀπάντησιν «ἐγὼ μᾶλλον παρά ὁ ἀνδρας μου», καὶ ὁ βαθμὸς 1 εἰς τὴν ἀπάντησιν «ἐγὼ (ἡ σύζυγός)».

3. Αἱ πέντε κοινὰ ἀποφάσεις ἦσαν: (1) ἡ χρῆσις χρημάτων, (2) ἡ ἐπιλογὴ φίλων, (3) ἡ ἀγορὰ οἰκιακῶν σκευῶν, (4) ἡ ἀγορὰ ἐπίπλων, καὶ (5) αἱ ἀποφάσεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὰ τέκνα.

4. Ὁ βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ἦτο ἄθροισμα βαθμῶν βασιζόμενον ἐπὶ τῶν τεσσάρων σημείων τῆς ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεως. Εἰς ἕκαστον θέμα ἐδόθη ὁ βαθμὸς 5, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπάντησις ἦτο «πολὺ ἱκανοποιημένη», 4 ἂν «ἱκανοποιημένη», 3 ἂν ἡ ἀπάντησις ἦτο «δὲν μπορῶ νὰ παραπονεθῶ», 2 ἂν ἡ ἀπάντησις ἦτο «ἂν μποροῦσαν νὰ ἦταν καλύτερα τὰ πράγματα», καὶ ὁ βαθμὸς 1 ἂν ἡ ἀπάντησις ἦτο «εἶμαι ἀπογοητευμένη».

5. Andrée Michel, «Comparative Data Concerning the Interaction in French and American Families», *Journal of Marriage and the Family*, 29: 2 (Μάιος 1967). Ὅλα τὰ στοιχεῖα καὶ αἱ ἐρμηνεῖαι τῆς παρούσης μελέτης τῆς συγγραφῆς αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν γαλλικὴν οἰκογένειαν ἐλήφθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τοῦ Ἑκτου Παγκοσμίου Κογκρέσσου Κοινωνιολογίας εἰς Ἐνια τῆς Γαλλίας, 4-11 Σεπτεμβρίου 1966. Ἐπίσης, ἡ

γένεταν τῆς πόλεως Detroit, κατόπιν σχετικῆς μελέτης τοῦ Blood καὶ Wolf²⁾, ὅπου ἡ ἀπόκτησις τέκνων ἐπαυξάνει τὴν ἐξουσίαν τοῦ συζύγου. Εἰς τὴν Γαλλίαν (καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας) ἡ ἐξάρτησις τῆς γυναίκος ἐκ τοῦ συζύγου τῆς αὐξάνει εἴτε διότι παύει αὐτὴ νὰ ἐργάζεται μετὰ τὴν τεκνοποιίαν εἴτε ἔνεκα τῶν νέων εὐθυνῶν τῶν δημιουργουμένων ἐκ τῆς τεκνοποιίας. Διὰ τὴν Ἑλληνίδα, ἐν τούτοις, ἡ μητρότης δὲν ἀποτελεῖ τόσον κρίσιμον μεταβατικὴν περίοδον, ὡς συμβαίνει τοῦτο διὰ τὰς Γαλλίδας.

Ἐπάρχουν ἐνδείξεις ἐξ ἄλλων συγκεντρωθέντων στοιχείων, ὅτι ἡ μητρότης εἰς τὴν Ἑλλάδα συμβιβάζεται μετὰ τὸν ρόλον τῆς ἐργαζομένης μητρός, κυρίως διότι ὑπάρχουν γυναῖκες συγγενεῖς (καὶ ἰδίως μάμμαι), αἱ ὅποια κατοικοῦσαι πλησίον τῶν ζευγῶν εἶναι πρόθυμοι νὰ φυλάσσουν τὰ παιδιὰ κατὰ τὰς ὥρας ἐργασίας τῆς μητρός τῶν.³⁾

Ἡ μείωσις τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἑλληνοσ συζύγου, ἡ ὅποια ἀρχίζει μετὰ τὴν γέννησιν τέκνων, ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὸ ὅτι αἱ περὶ μορφώσεως τῶν παιδῶν ἀποφάσεις ἐμπιπνουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς συζύγου (εἰς 62% τῶν περιπτώσεων τὰ περὶ μορφώσεως θέματα ἦσαν ἀποφάσεις γυναικῶν). Οὕτως, ὅταν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ὑπάρχουν τέκνα προσχολικῆς ἡλικίας, ὁ σύζυγος ἐξακολουθεῖ ἄσκαν ἐξ ἴσου ἱσχυρὰν ἐπιρροὴν ἐπὶ πᾶσιν τῶν λοιπῶν ἀποφάσεων ὡς καὶ κατὰ τὴν πρό τῆς τεκνοποιίας περίοδον· ἀλλὰ γενικῶς ὁ βαθμὸς τῆς ἐξουσίας του ἐλαττοῦται, ἐπειδὴ εἰς τὰς ἀποφάσεις περὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων βαρύνουσιν γνῶμην ἔχει ἡ σύζυγος.

Γενικῶς, φαίνεται ὅτι ἡ παρουσία τέκνων παρέχει εἰς τὴν Ἑλληνίδα σύζυγον ἠδξήμενα δικαιώματα ὅστε νὰ λαμβάνη καὶ νὰ ἐπιηρεάζη ἀποφάσεις, καὶ κυρίως ἐκεῖνας αἱ ὅποια ἔχουν ἄμεσον ἐσχέσιν πρὸς τὰ τέκνα. Τὰ δικαιώματα ταῦτα ἐνισχύονται αὐξανομένης τῆς ἡλικίας τῶν τέκνων. Παρομοίᾳ τᾶσι παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν οἰκογένειαν, ἀλλὰ αὐτὴ ἀρχίζει μετὰ τὴν περίοδον τῆς σχολικῆς ἡλικίας, ἐνῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ τοιαύτη τᾶσι παρατηρεῖται ἄμεσως μετὰ τὴν γέννησιν τέκνου.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῶν γυναικῶν. Τὰ συγκριτικὰ στοιχεῖα τοῦ πίνακος 2 διὰ τὰς ἑλληνικὰς καὶ γαλλικὰς ἀστικές οἰκογενείας δεικνύουν ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν (ὡς

ΠΙΝΑΞ 2. Βαθμοὶ ἐξουσίας καὶ κατάστασις ἀπασχόλησεως τῆς συζύγου

Βαθμοὶ ἐξουσίας	Ἀπασχόλησις τῆς συζύγου	
	Ἐργαζόμεναι	Μὴ ἐργαζόμεναι
Ἑλλάς (γυναῖκες ἀποκρινόμεναι)	2,33	2,78
Ἑλλάς (ἄνδρες ἀποκρινόμενοι)	2,97	3,12
Γαλλία	1,90	2,03

Τὸ τέταρτο στατιστικὸν σημαντικόν εἶ' ἐπίπεδον πιθανότητος .05 διὰ τὰς ἀποκρίσεις Ἑλληνίδας, ἀλλ' οὐκ σημαντικόν διὰ τοὺς ἀποκρίθεντας ἄνδρας.

ἐπίσης καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας³⁾, ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου ἐλαττώνει τὸν βαθμὸν ἐξουσίας τὸν ἀσκούμενον ὑπὸ τοῦ συζύγου τῆς. Ἀλλὰ εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον νὰ ἐξετάσωμεν τὰ εἶδη τῶν ἀποφάσεων τὰς ὁποίας λαμβάνει συνήθως ἡ ἐργαζομένη σύζυγος. Αὐταὶ ἀφοροῦν εἰς τὴν καθόλου ἀγωγήν τοῦ τέκνου, εἰς τὴν ἀγοράν ἱματισμοῦ δι' ὀλόκληρον τὴν οἰκογένειαν, τὴν ἀγορὰν ἐπίπλων καὶ ἄλλων εἰδῶν οἰκιακῆς χρήσεως καὶ, σπανιότερον, τὴν διαχείρισιν τοῦ οἰκογενειακοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν χρημάτων.

Ὅλαι αἱ ἀποφάσεις αὐταὶ συνήθως λαμβάνονται ὑπὸ τῆς συζύγου καὶ σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐργαζομένης συζύγου. Ἀντιθέτως αἱ λαμβανόμεναι συνήθως ἀποφάσεις ὑπὸ τοῦ συζύγου, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐπιλογὴν φίλων καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, ὡς καὶ ἐκεῖνα, αἱ ὅποια συνήθως λαμβάνονται ἀπὸ κοινοῦ καὶ αἱ ὅποια ἀφοροῦν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων καὶ τὰς σχέσεις μετὰ τῶν πενητέρων, δὲν ἐπιηρεάζονται ὑπὸ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀπασχόλησεως τῆς συζύγου. Οὕτω, καίτοι αἱ σύζυγοι αἱ ἔχουσαι ἴδιον εἰσοδῆμα δύναται νὰ λαμβάνουν πλεονεξία ἀποφάσεις ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἡ ἐξουσία τῶν αὐτῶν περιορίζεται εἰς τὰς ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι προστιδιάζουν περισσότερον εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ δὲν ἀπειλεῖ ἄμεσως τὴν θέσιν τοῦ συζύγου εἰς τὴν οἰκογένειαν.

Συγκρίνοντες τὰς ἀπαντήσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τὴν ὁποῖαν ἔχει ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου ἐπὶ τῆς λήψεως τῶν ἀποφάσεων, δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὴν σημαντικὴν ἀσμεφονίαν τῶν ἀπαντήσεων τῶν εἰς τὴν ἀπροθυμίαν τοῦ ἀνδρὸς νὰ παραδεχθῆ ὅτι ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου του μειώνει τὴν ἐξουσίαν του ὡς πρὸς τὴν λήμιν ἀποφάσεων εἴτε εἰς τὴν ζωηρὰν ἐπιθυμίαν τῆς ἐργαζομένης συζύγου νὰ ὑπερβάλλῃ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν ὅλην διάρθρωσιν τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας.

Ἡ πρώτη ἐξήγησις φαίνεται περισσότερον πιθανή,

3. Robert O. Blood, Jr., «The Measurement and Bases of Family Power: A Rejoinder», *Marriage and Family Living*, Νοέμβριος 1963, σελ. 475-478.

συγγραφεὶς προσήρμοσε μέρη τῆς ὑπὸ τῆς Michel μεταφράσεως τοῦ ἀρχικοῦ ἐρωτηματολογίου τοῦ Robert Blood διὰ τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας.

1. Robert O. Blood, Jr. καὶ Donald M. Wolfe, *Husbands and Wives*, New York: The Free Press, a Division of the Macmillan Co., 1960, σελ. 42-43.

2. Constantina Safilios-Rothschild, «The Decision to Have Children in Urban Greece», μὴ εἰσέτι ἐκδοθὲν ἄρθρον σχετικῆς ἐρευνῆς.

δεδομένου ότι πολύ Ισχυραί εκ παραδόσεως άζειαι εις την Έλλάδα άπαιτούν, όπως ο άνηρ είναι ο Ισχυρός άρχηγός τής οίκογενείας, ή άπόλυτος έξουσία του όποιου δέν δυναται να άμφοισβητηθή.

Λαμβανομένης ύπ' όψιν τής πολιτιστικής αύτης πραγματικότητας είναι πολύ δύσκολον διά τόν Έλληνα να παραδεχθή ότι δέν είναι άπόλυτα κυρίαρχος τής οίκογενείας του, έστω και όταν γνωρίζη ότι πράγματι δέν είναι. Τουναντίον, εις την περίπτωση των γυναικων δέν ύπάρχον γνωστή πρότυπα Ισχυρου φεμινισμού, έστω και διά τας έργαζόμενας, γεγονός τó όποιον θα ήτο δυνατόν να έξηγήση πιθανήν προκατάληψιν εις τας άπαντήσεις των, ένεκα έπιθυμίας των να υπερβάλλουν την έξουσίαν των έντός τής οίκογενείας.

Η μόρφωσις του συζύγου. Τά συγκριτικά στοιχεία του πίνακος 3 δια τας έλληνικάς και γαλλικάς οίκογενείας δεικνουν ότι εις τας άστικές περιοχάς τής Έλλάδος, όσον ευρύτερα είναι ή μόρφωσις του συζύγου τόσον ολιγότερον αυταρχικοί είναι ούτος. Αντιθέτως, ύπάρχει ή τάσις να αύξάνη ή έξουσία του Γάλλου συζύγου, καθ' όσον αύξάνει ή μορφωτική συγκρότησις του.

Η άνάλοσις των δεοντολογικών δεδομένων των συγκεντρωθέντων κατά την αύτην έρευνα δεικνυει ότι ή μόρφωσις άπολυτρώνει τους Έλληνας εκ τών εκ παραδόσεως προκατάληψεων ούτως, ώστε να προσβλέπουσιν πρός τας συζύγους τών ως ίσοτίμους—συντρόφους και φίλας—των όποιων την γαμήλιαν πρέπει να ζητούν πρό τής λήψεως άποφάσεων, και εις τας όποιας πρέπει να παρέχεται ή πρωτοβουλία να λαμβάνουν μόνα αύται ώρισμένα άποφάσεις.¹ Η μόρφωσις, έντός του ελληνικού πολιτιστικού πλαισίου, φαίνεται ότι συνδέεται με περισσότερον εκσυγχρονισμένους και φιλελευθερούς τρόπους συμπεριφοράς, οι όποιοι εννοούν ίσοτιμίαν κατά την άσκηση τής έξουσίας μεταξύ των συζύγων. Αντιστοίχως, όσάκις ο σύζυγος δέν ήτο μορφωμένος, είχε την τάσιν να αντιμετωπίζη την σύζυγόν του ως άπλην οίκοκυράν και μητέρα των τέκνων του, και όποσδήποτε ως ύποταλή του. Τουιστρόποσ, δέν ήτο πρόθυμος να επιτρέπη εις αύτην την λήψιν άποφάσεων.

Ός πρός τούτο φαίνεται ότι ύφίσταται συμφωνία μεταξύ τής τηρουμένης ύπό των Έλλήνων άνδρων στάσεως ως πρός την ένδεδειγμένη άμοιβαίως συμπεριφοράν των συζύγων, και τής προμνησθεισης τακτικής των ως πρός την λήψιν άποφάσεων.

Τό επάγγελμα του συζύγου. Διά λόγους συγκρίσεως, ήκολοθησαμεν τόν αυτών τρόπον κατατάξεως των επαγγελμάτων, όπως και εις την γαλλι-

ΠΙΝΑΞ 3. Βαθμοί έξουσίας και επίπεδον μορφώσεως του συζύγου

Βαθμοί έξουσίας	Έπίπεδον μορφώσεως του συζύγου			
	Άπόφοιτοι Στοιχειώδους Έκπαιδύσεως	Μερικαί τάξεις Γυμν.	Άπόφοιτοι Γυμνασίου	Πανεπιστημιακή Έκπαίδευσ.
Έλλάς	2,98	2,75	2,58	2,57
Γαλλία	1,95	—	2,01	2,04

Χς στατιστικός σημαντικόν δι' επίπεδον πιθανότητας .01 (Έλλάς)

κήν μελέτην (Πίναξ 4). Καθ' ύπαρχούσας ένδειξεις, εις την Έλλάδα φαίνεται ότι οι πλέον αυταρχικοί σύζυγοι είναι (α) οι ιδιοκτηται βιοτεχνιών και επιχειρήσεων όλων των μεγθών, και (β) οι ήμειοδικευμένοι και άνειδίκευτοι έργάται. Έξ άλλου, οι άσκούντες επιστημονικά επάγγέλματα, οι άνωτεροι διοικητικοί ύπάλληλοι, οι διευθυνται επιχειρήσεων και οι δημόσιοι ύπάλληλοι, οι κατέχοντες άνωτέρας θέσεις, είναι οι ελάχιστα αυταρχικοί. Έν τούτοις, είναι πολύ δύσκολον να γίνη ο διαχωρισμός τής επιδράσεως του επαγγέλματος αυτού καθ' έαυτού και τής μορφώσεως επί του βαθμού τής άσκουμένης έξουσίας ύπό εκάστου συζύγου. Επί παραδείγματι, 66% των ιδιοκτητών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών έχουν μόνον στοιχειώδη εκπαίδευσιν, παράγων ό όποσος θα ήδύνατο, εις μέγαν βαθμόν, να έξηγήση τας εκ παραδόσεως άξιας και ακολουθήσων την αυταρχικήν των συμπεριφοράν έντός των κόλπων τής οίκογενείας.

Έν αντιθέσει πρός τά ελληνικά πορίσματα, τά γαλλικά στοιχεία δεικνουν ότι οι ελάχιστα αυταρχικοί σύζυγοι είναι οι ήμειοδικευμένοι και άνειδίκευτοι έργάται και ότι ή έξουσία του συζύγου τείνει να αύξάνη καθόσον αύξάνει ο βαθμός τής δεξιοτήτος, ή όποια άπαιτείται διά την άσκηση του επαγγέλματος αυτού, και ό βαθμός γοήτρου του επαγγέλματός του.

Ότε υπελογιθη δείκτης κοινωνικής θέσεως επί τη βάσει τής μορφώσεως και του επαγγέλματος του συζύγου, διεπιστώθη και πάλιν ότι ή έξουσία του συζύγου εις την Έλλάδα ήτο πολύ ύψηλή μεταξύ των κατωτάτης κοινωνικής θέσεως προσώπων (κατωτάτης κοινωνικής τάξεως) και ελαχίστη μεταξύ των έχόντων ύψηλήν κοινωνικήν θέσιν (των άνηκόντων ηλαδη εις την άνωτέραν και άνωτέραν-μέσην τάξιν).

Υγος άποδοχών του συζύγου. Τά στοιχεία τά καταχωριζόμενα εις τόν Πίνακα 5 δια την Έλλάδα και την Γαλλία είναι δυνατόν να συγκριθούν μόνον μέχρις ένός σημείου, δεδομένου ότι εις την ελληνικήν μελέτην τά στοιχεία ταυτα αναφέρονται μόνον εις μη έργαζόμενας συζύγους (ό μισθος του

1. Constantina Safilios-Rothschild «Marital Role Definitions by Urban Greek Spouses», έργασία άναγνωσθείσα ένώπιον συνεδριάσεων του Έθνικού Συμβουλίου Οίκογενειακών Σχέσεων, εις Toronto του Canada, 21 Οκτωβρίου 1965.

ΠΙΝΑΞ 4. Βαθμοὶ ἐξουσίας καὶ ἐπαγγελματικαὶ κατηγορίαι

Βαθμοὶ ἐξουσίας	Ἐπαγγελματικαὶ κατηγορίαι						
	Ἀνεπίδευτοι καὶ ἡμιεπίδευτοι ἐργάται	Εἰδικευμένοι ἐργάται	Εἰδικευμένοι* ὑπάλληλοι	Βιοτέχναι* καὶ ἔμποροι*	Μέσοι διοικητικοὶ ὑπάλληλοι*	Ἀνώτεροι διοικητικοὶ ὑπάλληλοι*	Ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα
Ἑλλάς	28,6	2,66	2,68	2,94	2,53	2,60	2,36
Γαλλία	17,9	2,00	2,00	—	2,05	2,02	2,08

* Αἱ ἐπαγγελματικαὶ αὐταὶ κατηγορίαι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδοθῶν ἀκριβῶς μὲ τὰς ἀντιστοιχοῦς ἐπαγγελματικὰς κατηγορίας τὰς ἀπαντωμένας εἰς ΗΠΑ. Ἡ κατηγορία «*employs qualifiés*» περιλαμβάνει τὰ κατώτερα ὑπαλλήλικα ἐπαγγέλματα, γραφεῖοι καὶ πωλήσεων. Ἡ τὸν «*artisans et commerçants*» τοὺς ἰδιοκτητὰς μικρῶν βιοτεχνιῶν καὶ ἐπιχειρήσεων ὁλῶν τῶν μεγεθῶν. Ἐς «*cadres moyens*» χαρακτηρίζονται τὰ χαμηλοτέρου ἐπιπέδου ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἄλλα μέσου ἐπιπέδου διοικητικὰ θέσεις. Ἡ κατηγορία «*cadres supérieurs*» περιλαμβάνει ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἄλλας Α' κατηγορίας θέσεις, ὡς αἱ τῶν διευθυντῶν καὶ ἀνωτέρων διοικητικῶν ὑπαλλήλων.

ΠΙΝΑΞ 5. Βαθμοὶ ἐξουσίας καὶ ἐπίπεδα μηνιαίου μισθοῦ

Βαθμοὶ ἐξουσίας	Ἐπίπεδα μηνιαίου μισθοῦ					
	Κάτω τῶν 1.000 δρχ.	1.000 - 2.000	2.001 - 3.000	3.001 - 4.000	4.001 - 6.000	Ἄνω τῶν 6.000 δρχ.
Ἑλλάς	3,61	2,99	2,77	2,26	2,87	2,73
Γαλλία	Κάτω τῶν 500 φράγκων	501 - 1.000	1.001 - 1.500	1.501 - 2.500	2.501 - 4.000	Ἄνω τῶν 4.000 φράγκων
	1,88	1,97	1,95	1,98	2,00	2,20

σύζυγοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπομονωθῆ ὅπου εἰργάζετο καὶ ἡ σύζυγος). Ἐνεκα τούτου, εἰς τὸν Πίνακα 5 παραλείπονται τὰ στοιχεία τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς ἐργαζομένας σύζυγους. Ἐφ' ὅσον δὲ αἱ περὶ μισθοῦ πληροφορίαι εἶναι ἀκριβεῖς καὶ βάσιμοι, τὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχοντα στοιχεία δεικνύουν ὅτι οἱ σύζυγοι μὴ ἐργαζομένον γυναικῶν ἀσκοῦν μεγαλύτερον βαθμὸν ἐξουσίας, ὅταν αἱ ἀποδοχαὶ αὐτῶν εἶναι μικραὶ (μικρότεροι τῶν 2.000 δρχ. ἢ \$ 67 κατὰ μῆνα) παρὰ εἰς τὰς περιπτώσεις ὑψηλῶν μισθῶν (ἄνω τῶν 6.000 δρχ. ἢ \$ 200 κατὰ μῆνα). Ἡ σχέση αὐτῆ μεταξὺ εἰσοδήματος καὶ ἐξουσίας δὲν εἶναι σταθερὰ, δηλ. ὅπου ὁ μισθὸς τοῦ συζύγου εἶναι μεγαλύτερος δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ἡ ἐξουσία του εἶναι κατ' ἀνάγκην μικρότερα. Καὶ τοῦτο ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὸ ὅτι οἱ ἔχοντες ὑψηλὰς ἀποδοχὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην οἱ πλέον μορφωμένοι. Οὕτως, ὀρισμένοι σύζυγοι ἀνήκοντες εἰς ὑψηλοτέραν μισθολογικὴν κλίμακα δυνατόν νὰ εἶναι περισσότερο ἀυτάρκητοι ἀπὸ ὀρισμένους ἄλλους συζύγους μὲ χαμηλοτέρας ἀποδοχὰς, ἔνεκα τῆς διαφορᾶς μορφώσεως.

Γενικῶς φαίνεται ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένας χώρας, ὡς αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία, ἡ μεγάλη μόρφωσις τῶν συζύγων,

ἡ ἀπασχόλησις του εἰς ἐξειδικευμένον ἐπάγγελμα ἢ ἐπάγγελμα γοήτρου καὶ μὲ ὑψηλὸν μισθόν, τείνουν μᾶλλον νὰ μειώσουν παρὰ νὰ ἀυξήσουν τὴν ἐξουσίαν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας.¹ Ἡ διαφορὰ αὕτη δυνατόν νὰ ἐξηγηθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξῆς ἐλληνικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα πιθανώτατα παρατηροῦνται καὶ εἰς ἄλλας ἀναπτυσσομένας χώρας, τῶν ὁποίων ἡ ἀστικοποίησις συντελεῖται μὲ ταχὺν ρυθμὸν:

(α) Ἡ πλειονότης τῶν ἐμποροὑπαλλήλων, τῶν ἡμιεδικευμένων καὶ ἀνεπίδευτων ἐργατῶν χαμηλῆς μορφώσεως καὶ οἰκονομικῆς θέσεως, τῶν κατοικοῦντων σήμερον εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶναι ἀγροτικῆς προελεύσεως καὶ ἀνατροφισμῶν καὶ ἔχουν προσφάτως μόνον μεταναστεύσει εἰς τὰς Ἀθήνας (κατὰ τὰ τελευταῖα 10 ἔως 15 ἔτη). Ἐφ' ὅσον εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς ἡ κατὰ παράδοσιν ὑπὸ τοῦ ἄρρενος κυριαρχουμένη οἰκογενειακὴ διάρθρωσις συνεχίζει ἐπικρατοῦσα, οἱ ἄνδρες αὐτοὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κοινωνικοποιήσεώς των ἐδιδάχθησαν τὰς πατροπα-

1. Αἱ πληροφορίαι α ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἀμερικανικὴν ἀστικὴν οἰκογένειαν ἐλήφθησαν ἐκ τῶν Blood καὶ Wolfe, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 28-34. Αἱ πληροφορίαι αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν γερμανικὴν οἰκογένειαν ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Rene König, τὸ φέροντος τὸν τίτλον «*Family and Authority: The German Father in 1955*», *The Sociological Review*, 5: 1 (1957), καὶ ἰδιαίτερος ἐκ τῶν σελίδων 123-125.

ΠΙΝΑΞ 6. Βαθμοὶ ἐξουσίας καὶ διαφορὰ εἰς μόρφωσιν

Βαθμοὶ ἐξουσίας	Διαφορὰ εἰς μόρφωσιν		
	Αἱ σύζυγοι μεγαλύτερας μορφώσεως	Σύζυγοι ἰσῆς μορφώσεως	Αἱ σύζυγοι κατωτέρας μορφώσεως
Ἑλλάς	2,67	2,80	2,67
Γαλλία	1,85	1,99	2,07

X² στατιστικῶς σηµαντικὸν δι' ἐπίπεδον πιθανότητος .01 (Ἑλλάς)

ραδότες ἀξίας συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ὁ ἀνὴρ τῆς οἰκογενείας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν γνώμην τῶν εἰς ἅδασ τὰς ἀποφάσεις τῆς οἰκογενείας, ἀπλῶς καὶ μόνον διότι εἶναι ἀνὴρ, ἀσχετῶς τῆς μορφώσεως, τοῦ ἐπαγγέλματος ἢ τῆς πρὸς μᾶθσιν ἱκανότητός του. Οἱ σύζυγοι οὗτοι εἶναι λίαν ἀπρόθυμοι νὰ παραχωρήσουν οἰονδήποτε μέρος τῆς ἐξουσίας τῶν εἰς τὰς συζύγους τῶν, τὰς ὁποίας θεωροῦν οἰκοκυράς καὶ μητέρας, ὑποτελεῖς εἰς τὴν θέλησιν τῶν.¹

(β) Ἡ μόρφωσις, καὶ ἰδιαιτέρως ἡ πανεπιστηµιακὴ μόρφωσις, συµβάλλει σηµαντικῶς εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἐκ τῆς πατροπαραδότου προκαταλήψεως περὶ ἀνδρικῆς κυριαρχίας, οὕτως, ὥστε νὰ καθίστανται οὗτοι πρόθυμοι νὰ παραχωροῦν εἰς τὰς συζύγους τῶν τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνουν ὀρισµέναις ἀποφάσεις καὶ νὰ ζητοῦν τὴν γνώμην τῶν δι' ἄλλας. Συνήθως, οἱ μορφωµένοι ἄνδρες ἔχουν φιλελευθέραις ἰδέαις καὶ ἐπιθυμοῦν τὴν μεταβολὴν τῆς κατὰ παράδοσιν κοινωνίας. Μία ἐκ τῶν φιλελευθέρων αὐτῶν ἰδεῶν ἀφορᾷ εἰς τὴν θέσιν τῶν γυναικῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν.

(γ) Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ἀναπτυσσοµέναις χώρας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐκβιοµηχανισµέναις χώρας, ἡ ἀξία ἐνὸς ἀνδρός δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μετρηθῇ µε κριτήριον τὸ ὕψος τῶν ἀποδοχῶν του. Τὸ φαινόµενον οὗτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ἀσταθοῦς ἐλληνικῆς οἰκονοµίας² καὶ τοῦ µεγάλου ποσοστοῦ ἀνεργίας κατὰ τὰ µεταπολεµικὰ ἔτη, καὶ οἱ ἐπαρκῶς παιδείουµένοι δὲν ἠδύναντο πάντοτε νὰ εὑροῦν ἐργασίαν ἢ ἡ ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἦτο πολὺ πενιχρά. Οὕτως, ὁ σάκις δὲν ἦτο εἰς θέσιν κανεῖς νὰ κερδίσῃ ἀρκετὰ χρήµατα ἢ ἦτο ἀνεργός, τὸ γεγονός αὐτὸ δὲν εἶχεν ἀντίκτυπον εἰς τὴν ἐπάρκειαν του ὡς ἀνδρός ἀλλὰ ἠρµηνεύετο ἄλλοθεν ὡς ἀποτυχία του κυβερνητικοῦ προγραµµατισµοῦ καὶ τῆς διοικήσεως.

Ἡ μόρφωσις καὶ αἱ δεξιότητες τοῦ Ἑλλήνος συζύγου (καὶ τὸ εἰσόδηµα αὐτοῦ) ἐπιδροῦν ἐπὶ τῆς ἰσορροπίας τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας κατὰ τρόπον διάφορον ἐκεῖνου τῆς μορφώσεως, τοῦ ἐπαγγέλ-

µατος καὶ τοῦ εἰσοδήµατος τοῦ Γάλλου ἢ τοῦ Ἀµερικανοῦ συζύγου· αἷτια τούτου εἶναι ὅτι αἱ κρατοῦσαι ἀντιλήψεις εἰς τὰς ἀναπτυσσοµέναις εἶναι αἰσθητῶς οἰαφοροὶ τῶν κρατοῦσων εἰς τὰς ἐκβιοµηχανισµέναις χώρας. Εἰς τὰς πρώτας ἰσχύει εἰσέτι ἡ ἐκ παραδοσεως ἀντιλήψις τοῦ επικρατοῦντος φύλου. Μιονον οἱα τῆς μορφώσεως ἀποβάλλουν τὴν πατροπαραδοτον αὐτὴν πεποιθῆσιν. Οὕτως, ἡ μόρφωσις, ἀν καὶ οὐκ οὐνεπαγεται κατ' ἀνάγκην εὐµενεῖς οἰκονοµικας συνθήκας, συνήθως δρᾷ ὡς δύναµις ἐκσυγχρονισµου καὶ οἰευρυνσεως τῆς ἀντιλήψεως. Εἰς τὰς κατ' ἐξοχὴν ἐκβιοµηχανισµέναις κοινωνίας, οἱου επικρατεῖς περισσοτερον τὸ πνεῦµα τῆς ἰσοτιµίας, ὁ ἀνὴρ οὐναὶ νὰ ἀσκηῇ ἐξουσίαν µόνον, οἱαν εἶναι εἰς ἑσιν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει ἀξιόλογα προσοντα—εὐρεῖαι μορφωσιν, ἐξειδικευµένον ἐπαγγεµα, ὑψηλὸν εἰσοδηµα—καὶ ὅταν ἔχη τὰ προσοντα αὐτὰ εἰς µεγαλύτερον βαθµὸν ἀπὸ τὴν σύζυγον του.

Διαφορὰ μορφώσεως μεταξὺ συζύγων. Ὁ πίναξ 6 οἰκευεὶ ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ συζύγου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Γαλλίαν, εἶναι µεγαλύτερα, ὅταν τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῶν δύο συζύγων εἶναι τὸ αὐτο. Περαιτέρω ἀνάλυσις τῶν δεδοµενων δεικνυεὶ ὅτι, ὅταν τύχη οἱ σύζυγοι νὰ ἔχουν τὴν αὐτὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ ἐπίπεδον τῆς καταρτίσεως του εἶναι λίαν χαµηλόν: 72% αὐτῶν εἶχον συμπληρώσει ἐξ ἑως ἐνενα τὰς εἰς σχολείου. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς τὸ χαµηλὸν ἐπίπεδον μορφώσεως τοῦ συζύγου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἔµµονῃ αὐτοῦ εἰς τὰ πατροπαραδότα πρότυπα, ἐξηγῶν τὸν σχετικῶς ὑψηλὸν βαθµὸν ἐξουσίας τὸν ὁποῖον ἀσκει.

Ὅταν ὁ σύζυγος ὑπερτερῇ μορφωτικῶς τῆς συζύγου του, ἔχει τὴν τάσιν νὰ παραχωρῇ εἰς αὐτὴν µεγαλύτεραν ἐξουσίαν ὡς πρὸς τὴν ληµὴν ἀποφάσεων, διότι ἔχει εὐρύτεραν μόρφωσιν καὶ ἐποµένως περισσότερον φιλελευθέραις ἀντιλήψεις. Ὅταν τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῆς συζύγου εἶναι χαµηλόν, τὸ ἐπίπεδον μορφώσεως τοῦ συζύγου εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθορίζει τὸ ποσοστὸν ἐξουσίας τὸ ὁποῖον θὰ ἀσκήσῃ ὁ ἴδιος. Ὅταν ὁμοῦς ἡ σύζυγος ὑπερτερῇ εἰς μόρφωσιν τοῦ συζύγου, φαίνεται ὅτι τὸ ἐπίπεδόν τῆς αὐτὸ ἀνευφάνει τὴν θέσιν τῆς εἰς τὰ ὁµατα τοῦ συζύγου τῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι οὗτος πρόθυμος νὰ τὴν συμβουλευεταί, προκειµένου νὰ λη-

ΠΙΝΑΞ 7. Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως καὶ αἱ εἰς μόρφωσιν ἐπιτεῦξεις τοῦ συζύγου

Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως	Αἱ εἰς μόρφωσιν ἐπιτεῦξεις τοῦ συζύγου		
	Στοιχειώδεις Ἐκπαίδευσις	Μέση Ἐκπαίδευσις	Πανεπιστηµιακὴ Ἐκπαίδευσις
Ἑλλάς	3,60	3,53	3,81
Γαλλία	3,59	3,62	3,90

1. Safillios-Rothschild, «Marital Role Definitions by Urban Greek Spouses», βλ. ἄνωτερο.

2. Ἡ παρῶσα μελέτη ἐδηµοσιεύθη τὸ πρῶτον κατὰ Μάιον τοῦ 1967.

ΠΙΝΑΞ 8. Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως καὶ ἐπίπεδα μισθοῦ τοῦ συζύγου

Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως	Ἐπίπεδα μισθοῦ συζύγου					Ἄνω τῶν 6.000 δρχ.
	Κάτω τῶν 1.000 δρχ.	1.001 - 2.000	2.001 - 3.000	3.001 - 4.000	4.001 - 6.000	
Ἑλλάς	3,28	3,67	3,49	3,74	3,60	3,91
Γαλλία	3,40	3,62	3,56	3,83	3,83	4,10

φοῦν ἀποφάσεις προσιδιάζουσαι εἰς τὴν ιδιότητά της ὡς γυναικός, ἢ καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὴν μόνην τὴν λήψιν ἀποφάσεως. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ περιπτώσεις αὗται δὲν ἦσαν πολυάριθμοι (17 περιπτώσεις) καὶ ἡ διαφορά τοῦ μορφωτικοῦ ἐπίπεδου εἶναι λίαν σημαντικὴ, δεδομένου ὅτι 65% τῶν θηλέων ἦσαν ἀπόφοιτοι γυμνασίου ἢ πανεπιστημίου καὶ 88% τῶν ἀρρένων εἶχον συμπληρώσει μόνον ἕξ ἕως ἑννέα τάξεις σχολείου.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ περὶ «προσόντων» θεωρία τοῦ Blood φαίνεται ὅτι ἰσχύει, τοῦλάχιστον ἐν μέρει, περισσότερον διὰ τὰς Ἑλληνίδας παρά διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου ἢ ἡ ἀνωτέρα (ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν σύζυγον αὐτῆς) μόρφωσίς της, συντελοῦν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, διότι τὰ προσόντα της καταδεικνύουν τόσον ἐκδηλοῦς τὰς ἱκανότητάς της, ὥστε καὶ οἱ συντηρητικώτεροι τῶν ἀνδρῶν νὰ παραδέχονται, κατ' ἀνάγκην, τὴν ἀξίαν της. Εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἰσοζύγιον τῶν προσόντων, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τῆς μορφώσεως τῶν συζύγων, φαίνεται νὰ ἐξηγῆ τὸ ἰσοζύγιον τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν οἰκογένειαν.

Ἱκανοποιήσις ἐκ τοῦ γάμου

Καίτοι ἡ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποίησις εἶναι κατὰ μέγα μέρος ὑποκειμενικὸν συναίσθημα, ἡ ἐπίδρασις ὀρισμένου ἀριθμοῦ «μεταβλητῶν» θὰ ἐξετασθῇ κατωτέρω. Τινὲς τῶν «μεταβλητῶν» τούτων ἀντικατοπτρίζουν τὴν δυναμικὴν, τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἐπίδρασιν τῶν συζύγων.

Ἡ μόρφωσις τοῦ συζύγου. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ ἱκανοποίησις τῆς συζύγου ἐκ τοῦ γάμου εἶναι πολὺ μεγαλύτερα ὅταν ὁ σύζυγος ἔχῃ ἀνωτέραν μόρφωσιν. Ἡ ἀνάλυσις δεοντολογικῶν δεδομένων δεικνύει ἐπίσης ὅτι αἱ περισσότεραι γυναῖκες προσδοκοῦν, ὅπως οἱ σύζυγοί των εἶναι σύντηφοι καὶ φίλοι, μεταχειρίζονται αὐτὰς ἰσοτιμῶς, καὶ ὅπως τὰς συμβουλεύονται κατὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων ἀφορωσῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν.¹ Κατ' ἀκολουθίαν δὲν θὰ ἀνεμνετο νὰ ἀντλοῦν ἱκανοποίησιν ἐκ τῆς ἐγγάμου σχέσεως, εἰμὴ μόνον εἰς περιπτώσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ συνῆπτον γάμους

1. Αἰ.τσθθ.

μὲ Ἀθηναίους ἀποφοίτους πανεπιστημίων, οἱ ὅποιοι πιθανότατα θὰ ἱκανοποιῶν τὰς προσδοκίας των. Ἐν τούτοις, μικρὸν ποσοστὸν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμμένουν εἰς τὰς πατροπαραδότους ἀρχὰς περὶ ἀνδρικῆς κυριαρχίας, εὗρισκον ἱκανοποίησιν ἐκ τοῦ γάμου των μὲ ὀλιγότερον μορφωμένους ἀνδρας (στοιχειώδους ἢ μέσης ἐκπαιδεύσεως), οἱ ὅποιοι συχνότατα πληροῦν τὰς περὶ κυριάρχου ἀρρένων προσδοκίας των.

Τὸ εἰσόδημα τοῦ συζύγου. Ὁ πίναξ 8 δεικνύει ὅτι, ἐνθ' εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπάρχει σχεδὸν γραμμικὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ βαθμοῦ ἱκανοποιήσεως καὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ συζύγου, εἰς τὴν Ἑλλάδα μόνον εἰς τὰς ἀκραίαις περιπτώσεις τῶν πολὺ χαμηλῶν καὶ τῶν πολὺ ὑψηλῶν μισθῶν συμβαίνει τοῦτο. Καὶ πάλιν πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι διὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα ἀναφέρονται μόνον εἰς τὰς μὴ ἐργαζομένας συζύγους, ἐνθ' αὐτὰ γαλλικὰ στοιχεῖα περιλαμβάνουν τὰς ἐργαζομένας καὶ τὰς μὴ ἐργαζομένας συζύγους.

Ὅτε ἐγένετο ὁμαδοποίησις ὄλων τῶν Ἑλληνίδων, τὸν ὁποῖον οἱ σύζυγοι κερδίζουν ὀλιγότερον τῶν 3.000 δραχμῶν κατὰ μῆνα (ἤτοι, ὀλιγότερον τῶν \$ 100 κατὰ μῆνα), ὁ μέσος βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ἦτο 3,52, ἐνθ' ὁ μέσος βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ὄλων τῶν γυναικῶν τῶν ὁποῖων οἱ σύζυγοι κερδίζουν ἄνω τῶν 3.000 δραχμῶν ἦτο 3,76. Κατὰ μέσον ὄρον λοιπὸν, ὅταν ὁ μισθὸς εἶναι πολὺ χαμηλὸς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας, ἡ ἱκανοποίησις εἶναι μικροτέρα ἐκείνης ἢ ὁποῖα παρατηρεῖται ὅταν ὁ μισθὸς ἐπαρκῆ διὰ τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας. Ἡ ἱκανοποίησις, ἐν τούτοις, εἰς διάφορα μισθολογικὰ ἐπίπεδα ἐξαρτᾶται βασικῶς ἐκ τῶν ὑλικῶν προσδοκιῶν τῆς συζύγου (παρὰ ἐκ τοῦ ἀπολύτου ποσοῦ διαθέσιμων χρημάτων), καὶ πιθανὸν ἐκ τοῦ ἐὰν ὁ σύζυγος χρησιμοποῖ ὀλιγόληρον τὸν μισθὸν τοῦ διὰ τὴν οἰκογένειαν ἢ ὄχι.

Τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον δὲν θεωρεῖται ὡς κατ' ἐξοχὴν σημαντικὸν διὰ τὰς καλὰς σχέσεις τοῦ ζεύγους οὔτε ἀπὸ τῶς Ἑλληνίσις οὔτε ἀπὸ τῶς Ἑλληνίδας, οἱ ὅποιοι κατατάσσον τοῦτο πέμπτον εἰς ἀξίαν, μετὰ τὴν «σμφωνίαν χαρακτήρων καὶ τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν», τὰς ἀεκήθλασεις ἀγάπης καὶ τρυφερότητος», τὴν «τεκνονομίαν», καὶ τὴν «σεξουαλικὴν σμφωνίαν».

ΠΙΝΑΞ 9. Ἰκανοποιήσις τῆς συζύγου ἐκ τοῦ γάμου καὶ διάρθρωσις τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας

Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως	Χαρακτήρ διάρθρωσεως οἰκογενειακῆς ἐξουσίας			
	Ἡ σύζυγος ἐπικρατεῖ	Ἡ σύζυγος ὑπερισχύει	Ἰσότης ἀποφάσεων	Ὁ σύζυγος ἐπικρατεῖ
Ἑλλάς	3,44	3,82	3,53	3,53
Γαλλία	3,55	3,57	3,86	3,65

Ἡ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου. Αἱ ἀπασχολούμεναι ἐπαγγελματικῶς σύζυγοι εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρίσκουν μικροτέραν ἱκανοποίησιν (βαθμὸς ἱκανοποιήσεως: 3,36) ἀπὸ τὰς μὴ ἐργαζομένας συζύγους (3,67). Ἡ αὐτὴ γενικὴ τάσις παρατηρεῖται καὶ εἰς Γαλλίαν (βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ἐργαζομένων γυναικῶν-συζύγων: 3,60 καὶ μὴ ἐργαζομένων: 3,70).

Παρά τὸ ὅτι ἀδρομερῆς μόνον σύγκρισις εἶναι δυνατὴ, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἔχουν ὑπαχθῆ ὅλαι αἱ ἐργαζόμεναι γυναῖκες τῶν διαφορῶν ἐπαγγελματικῶν κατηγοριῶν, οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀμοιβὴ ἢ αἱ συνθήκαι ἐργασίας τῶν, εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ ἀπασχόλησις τῶν γυναικῶν σχετίζεται μὲ ἓνα καὶ μόνον δεικτικὴν ἱκανοποιήσεως ἐκ τοῦ γάμου: τὴν ἱκανοποίησιν τὴν πηγαζουσάν ἐκ τοῦ βιοτικῶ ἐπιπέδου. Εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ ἐργαζόμεναι σύζυγοι εἶναι ὀλιγότερον ἱκανοποιημένα μὲ τὸ βιοτικὸν τῶν ἐπιπέδον ἀπὸ τὰς μὴ ἐργαζομένας συζύγους, ἀλλ' ὅταν γίνεται ἐπανυπολογισμὸς τῶν βαθμῶν ἱκανοποιήσεως (καὶ αὐτὴν τὴν φοράν διὰ τῆς παραλείψεως τοῦ βαθμοῦ τοῦ βασιζομένου ἐπὶ τῆς ἱκανοποιήσεως ἐκ τοῦ βιοτικῶ ἐπιπέδου), δὲν ὑφίσταται διαφορὰ μεταξὺ ἐργαζομένων καὶ μὴ ἐργαζομένων γυναικῶν-συζύγων, ὡς πρὸς τὸν βαθμὸν ἱκανοποιήσεως αὐτῶν ἐκ τοῦ γάμου τῶν (ὁ βαθμὸς ἱκανοποιήσεως εἶναι 3,64 δι' ἀμφοτέρας τὰς κατηγορίας γυναικῶν). Ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον αἱ ἐργαζόμεναι σύζυγοι μένουσιν ὀλιγότερον ἱκανοποιημένα μὲ τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῆς οἰκογενείας ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὰς μεγαλύτερας προσδοκίας τῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀνάσεις, τὸν ἱματισμὸν καὶ τὴν ψυχαγωγίαν. Ἡ ἀνάλυσις δεοντολογικῶν στοιχείων δεικνύει ὅτι αἱ ἐργαζόμεναι σύζυγοι, συγχρόνως τῶν μὴ ἐργαζομένων συζύγων, ἔχουν μεγαλύτερας ἀπαιτήσεις ἐκ μέρους τῶν συζύγων τῶν, παρὰ τῶν ὁσίων προσδοκῶν τὴν ἐξασφάλισιν ὄχι μόνον τῆς καθημερινῆς πενιχρᾶς τροφῆς ἀλλὰ καὶ τοῦ ἱματισμοῦ, πολυτελῶν ἀνεσῶν καὶ διασκεδάσεων.¹

Ἡ διάρθρωσις τῆς ἐξουσίας. Ὁ Πίναξ 9 δεικνύει ὅτι ὑπάρχουν δύο κατηγορίαι Ἑλληνίδων αἱ ὁποῖαι εἶναι ἱκανοποιημένα ἐκ τῆς ἐγγάμου σχέσεώς τῶν: (α) Ἡ πρῶτὴ κατηγορία περιλαμβάνει τὰς ἐχούσας αὐταρχικὸς συζύγους (4% ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἀπὴν-

τησαν) καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν μικρὸν πυρῆνα γυναικῶν μὲ ἀνελήψεις ἐχομένας τῶν παροουσεῶν, ἀγροτικῆς προελευσεως καὶ μικρᾶς μορφώσεως, καὶ υἰανόρους μὲ ἀνορας ἀγροτικῆς προελεύσεως καὶ χαμηλοῦ μορφωτικοῦ επιπέδου, ἐς ἴσου προσκεκολλημένους εἰς τὰς κατα παροουσιν ἀξίας περὶ ἀνορικῆς κυριαρχίας. Αἱ γυναῖκες αὗται ἱκανοποιούνται μόνον ὅταν οἱ συζυγοὶ τῶν ἐπιβαλλόντων εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ εἶναι συνήθως ἱκανοποιημένοι, δεδομένου ὅτι ἡ ἰσοα τὴν ὅποιαν ἔχουν περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν ὡς συζύγων ταυτίζεται μὲ ἐκείνην τῶν συζύγων τῶν. (β) Ἡ δευτέρα κατηγορία εἶναι αἱ γυναῖκες τῶν ὁσίων ἢ γνῶμῃ βαρύνει εἰς τὴν λῆψιν ἀποφάσεων περὶ οἰκογενειακῶν ζητημάτων. Αἱ γυναῖκες αὗται εἶναι πολὺ περισσώτεραι (40% ὄλων τῶν γυναικῶν): συνήθως αἱ ἰδια λαμβάνουν τὰς ἀποφάσεις ἢ τὰς συμβουλευόνται οἱ σύζυγοι τῶν διὰ τὰς δύο κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ κοινῶ λαμβανόμενας ἀποφάσεις (τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων καὶ τὰς σχέσεις μετὰ τῶν πενθερῶν). Οὐδέποτε ὁμως συναγωνίζονται τοὺς συζύγους τῶν εἰς τὸν τομέα τῶν ἀνδρικῶν ἀποφάσεων (τὴν ἐπιλογὴν τῶν φίλων καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐλευθέρου χρόνου).

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὰς Ἦνομένας Πολιτείας αἱ γυναῖκες αἰσθάνονται λίαν ὑχαριστήμεναι ἐκ τοῦ γάμου τῶν, ὅταν ὑφίσταται ἰσότης ἀποφάσεων, τὸ γνωστὸν «50% πρὸς 50%» διὰ τὴν ἰσορροπίαν τῆς ἐξουσίας μεταξὺ τῶν συζύγων. Πιθανὸν ὁ μέγας οὗτος βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ἐκ τῆς ἴσης ἀσκήσεως ἐξουσίας ἀντικατοπτρίζει τὸ ὅτι εἰς Παρισίους καὶ εἰς Detroit ἡ ἰδέα τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν φύλων εἶναι κατὰ κανόνα παραδεκτὴ, ἐνῶ εἰς τὰς Ἀθήνας αἱ γυναῖκες φαίνεται ὅτι προτιμοῦν τὴν ἐξουσίαν ἀντὶ τῆς ἰσότητος. Οὕτως, ἀρέσκονται νὰ λαμβάνουν τὰς ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι κατὰ κανόνα θεωροῦνται ὡς προσιδιάζουσαι εἰς τὴν γυναῖκα καὶ νὰ ζητῆται ἡ γνῶμῃ τῶν δι' ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι συνήθως λαμβάνονται ἀπὸ κοινῶ ἀπὸ τοὺς δύο συζύγους. Θὰ ἔπρεπε ὁμως νὰ σημειωθῆ ὅτι αἱ εἰς τὴν διαχείρισιν χρημάτων ἀφορῶσαι ἀποφάσεις δὲν ἔχουν ἰδιαιτέραν τινὰ οἰσαστικὴν σχέσιν πρὸς τὸν γυναικεῖον χαρακτήρα.

Διάφορα τοῦ γάμου. Ὁ Πίναξ 10 δεικνύει ὅτι ἡ ὑπόθεσις καθ' ἣν ἡ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποίησις μειοῦται μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἀληθεύει εἰς τὴν Ἑλλάδα, μὲ μίαν ἐξαιρέσιν, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον ἀπὸ

1. Αὐτόθι.

ΠΙΝΑΞ 10. Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως καὶ ὑπολογιζομένη διάρκεια τοῦ γάμου

Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως	Ἐπολογιζομένη διάρκεια τοῦ γάμου				
	Ὀλιγώτερον τῶν 3 ἐτῶν	3 - 9 ἔτη	10 - 19 ἔτη	20 - 29 ἔτη	Πέραν τῶν 30 ἐτῶν
Ἑλλάς	4,17	3,39	3,77	3,66	3,43
Γαλλία	4,05	3,78	3,52	3,60	3,62

τριῶν ἐτῶν ἕως ἑννέα ἐτῶν ἐγγάμου βίου ἢ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεις μειοῦται εἰς μέγαν βαθμόν. Κατὰ τὰ ἐτῆ αὐτὰ ἡ παρούσα εἶναι ἐλευθερία τῆς σοβαρῶς, ἰδιαίτερος δὲ εἰς ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀπογευματινὰς καὶ νοκτερινὰς ἐξόδους. Αἱ ἐκτὸς κατοικίας διασκεδάσεις ἀποτελοῦν σημαντικὸν στοιχεῖον τῆς ἀθηναϊκῆς ἐγγάμου ζωῆς, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν μάλιστα, ὥστε ἐνίοτε ἢ ἐκ τοῦ γάμου εὐτυχία νὰ ἐπιρραζέται καὶ νὰ σταθμίζεται ἀκόμη ἐκ τῆς συχνότητος τῶν ἐξόδων. Ἐνεκα τούτου, ὅταν αἱ Ἀθηναῖαι σύζυγοι ἔχουν πολλὰ μικρὰ τέκνα, ἔχουν τὴν τάσιν νὰ κρινόντων ἐαυτὰς μὴ ἱκανοποιημένας. Ὅταν τὰ τέκνα τῶν ἀρχίζοντων νὰ φοιτοῦν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ αἱ σύζυγοι ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰς ἐξόδους των, συνοδεύονται ἐνίοτε ὑπὸ τῶν τέκνων των, ἢ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεις ἐνισχύεται, διὰ νὰ μειωθῇ ἐκ νέου μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐτῶν.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ἀτελής ἐπαλήθευσις τῆς ὑποθέσεως τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεως μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χρόνου, ἐξηγεῖται ὑπὸ τῆς Michel ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑφιστάμενης κρίσεως στέγης εἰς Παρισίους, κρίσεως ἢ ὅποια καθίσταται λίαν ἀισθητὴ κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν καὶ κατὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τῶν τέκνων.

ἀνακεφαλαίωσης καὶ συμπεράσματα

Ἡ ἀνωτέρω περὶ ἱκανοποιήσεως συζήτησις δεικνύει ὅτι ὁ βαθμὸς ἱκανοποιήσεως τῶν γυναικῶν ἐκ τοῦ γάμου ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ ἐπιπέδου τῶν προσδοκιῶν των ἐκ τοῦ γάμου καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ κατὰ τὸν ὅποιον αἱ προσδοκίαι τῆς ἀποστολῆς των συμπίπτουν μετὰ ἐκείνας τῶν συζύγων των. Οὕτως, ἡ παρούσα μελέτη δεικνύει ὅτι ἡ περὶ «ρόλου» θεωρία θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καταστῇ λίαν καρποφόρος διὰ τὴν μελέτην τῆς οἰκογενείας. Ὁρισμένα δεοντολογικὰ δεδομένα ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν συζύγων φαίνονται χρήσιμα διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ἐκ τοῦ γάμου προσδοκιῶν καὶ τῶν δυναμικῶν συντελεστῶν οἱ ὅποιοι συνέβαλον εἰς τὴν δημιουργίαν ἱκανοποιητικῆς ἢ μὴ ἐγγάμου σχέσεως.

Ἐνῶ αἱ γενικαὶ τάσεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποίησιν συμβαδίζουν συνήθως μετὰ τὰς τάσεις τὰς παρατηρουμένας εἰς τὰς προηγμένας βιομηχανικὰς χώρας (μετὰ τὴν ἐξαιρέσιν ὅτι ἡ ἐπικράτης τῆς συζύγου μᾶλλον παρὰ ἡ ἰσότης μετὰ τὸν συζύγον εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεων αὐξάνει τὸν βαθμὸν τῆς ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεως), τὰ κοινωνικο-οικονομικὰ χαρακτηριστικά, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν σύζυγον, φαίνεται νὰ ἐπιρραζόντων διαφοροτρόπως τὴν ἐξουσίαν του. Θὰ ἦτο λίαν σημαντικόν ἂν ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθῇ κατὰ πόσον αἱ παρατηρούμεναι τάσεις εἶναι ἀντιπροσωπευτικαὶ χώρας ἐυρισκομένης εἰς τὸ στάδιον τοῦ ἐκβιομηχανισμοῦ καὶ ἂν αὐτὰ ἀνευρίσκονται εἰς ἄλλας ὑπὸ ἐκβιομηχανίαν χώρας. Θὰ ἦτο ἐπίσης ἐνδιαφέρον νὰ συνεχισθῇ ἡ ἔρευνα, ὥστε νὰ προσδιορισθῇ κατὰ πόσον ἡ ἐξασθένεισις τῶν ἐκ παραδόσεως ἀξιών περὶ κυριαρχίας τοῦ ἄρρενος εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα, ὡς αἱ Ἀθήναι, θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀντιστροφὴν τῶν τάσεων οὕτως, ὥστε οἱ ἔχοντες τὴν εὐρυτεράν μὀρφωσιν καὶ λαμβάνοντες τοὺς μεγαλύτερους μισθοὺς ἄνδρες νὰ ἀσκοῦν τὴν μεγαλυτέραν ἐξουσίαν εἰς τὴν οἰκογένειαν.

«νομίζω δὲ γυναῖκα κοινωνὸν ἀγαθῆν οἴκου οὔσαν πάνυ ἀντίρροπον εἶναι τῷ ἀνδρὶ ἐπὶ τὸ ἀγαθόν. ἔρχεται μὲν γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τῶν τοῦ ἀνδρὸς πράξεων τὰ κτήματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, δαπανᾶται δὲ διὰ τῶν τῆς γυναικὸς ταμιευμάτων τὰ πλείστα. καὶ εὔ μὲν τούτων γιγνομένων αὐξοῦνται οἱ οἶκοι, κακῶς δὲ τούτων πραττομένων οἱ οἶκοι μειοῦνται».